Anekant Education Societys

Tuljaram Chaturchand College, Baramati

Department of History

M.A. Part I – Question bank

Maratha Polity (HIS4103)

बहुपर्यायी प्रश्न –

१. कृष्णाजी अनंत सभासदाने कोणती बखर लिहिली?

अ– चिटणीस बखर ब– चित्रगुप्ताची बखर

क– सभासद बखर ड– यापैकी नाही

२. खालीलपैकी ताराराणीची प्रशंसा कोणत्या इतिहास काराने केली आहे?

अ– साकी मुस्तैदखान ब– भीमसेन सकसेना

क– ईश्वरदास नागर ड– महमंद हाशिम खाफिखान

३. मराठयांचा इतिहासातील शिवकालखंड कोणता?

अ– इ.स.१६३०– इ.स.१६८० ब– इ.स.१६३०– इ.स.१८१८

क– इ.स.१६३०– इ.स.१७०७ ड– इ.स.१६३०– इ.स.१६८९

४. निकोलस मनुची हा परकीय प्रवासी कोणत्या देशाचा रहिवासी होता?

अ– इंग्लंड ब– पोर्तोगाज

क– इटली ड– फ्रेंच

५. छत्रपती शिवाजीने राज्यकारभाराच्या सोयीसाठी स्वराज्याचे किती भाग पाडले होते?

अ– ५ ब– ७

क– ३ ड– यापैकी नाही

६. पेशवा बाळाजी विश्वनाथाने मोगल बादशहाकडून स्वराज्याच्या सनदा कोणत्या वर्षी आणल्या?

अ– इ.स.१७१३ ब– इ.स. १७१९

क– इ.स. १७०८ ड– इ.स. १७१७

७. छत्रपती शिवाजीच्या अष्टप्रधान मंडळातील कोणत्या दोन मंत्री लष्करी मोहिमांवर जाण्याची सक्ती नव्हती?

अ– पंडीतराव व सचिव ब– आमात्य व न्यायाधीश

क– आमत्य व सचिव ड– पंडीतराव व न्यायाधीश

८. छत्रपती शिवाजीने हिंदू कायदयातील सेतूबंदी नियमाचे उल्लंघन केले; हे कोणत्या घटनेवरून सिध्द होते?

अ– छत्रपती शिवाजीने केलेल्या आरमाराची उभारणी

क– छत्रपती शिवाजीने जंजि-यावर केलेली स्वारी

ब– छत्रपती शिवाजीने सिंधूदुर्ग किल्ल्याची केलेली निर्मीती

ड– वरील सर्व घटना

९. छत्रपती शिवाजीची न्याय व्यवस्था कोणत्या ग्रंथावर आधारीत होती?

अ– मनूस्मृती   ब– याज्ञवल्क स्मृती

क– रामायण   ड– शुक्रनितीसार

१०. 'छंदोगामात्य' हे पद कोणत्या मराठा राज्यकर्त्याच्या काळात निर्माण झाले?

अ– शिवाजी   ब– संभाजी

क– राजाराम   ड– ताराराणी

११. छत्रपती शिवाजीने राज्यव्यवहार कोशाची निर्मीती का केली?

अ– छ.शिवाजीला फारसी भाषा कळत नव्हती

ब– आपला राज्यकारभार सामान्य जनतेला कळावा असे छ.शिवाजीला वाटत होते

क– छ. शिवाजीला मराठी भाषेविषयी प्रेम वाटत होते म्हणून...

ड– यापैकी नाही

१२. छ. शिवातीच्या हेरखात्याचा प्रमुख कोण होता?

अ– हिरोजी फर्जंद   ब– निराजी रावजी

क– बहिर्जी नाईक   ड– यापैकी नाही

१३. छ. शिवाजीचा परराष्ट्रमंत्री कोण होता?

अ– निराजी रावजी   ब– रामचंद्र त्रिंबक

क– दत्ताजी त्रिंबक   ड– नारो निळकंठ

१४. मराठा राज्याचे आरमार कोणत्या पेशव्याने नष्ट केले?

अ– नानासाहेब पेशवा   ब– माधवराव पेशवा

क– नारायणराव पेशवा   ड– दुसरा बाजीराव पेशवा

१५. मध्ययुगीन भारतातील कोणत्या राज्यकर्त्याने स्वत:चे आरमार उभारले?

अ– अल्लाउद्दीन खिलजी   ब– अकबर

क– छ.संभाजी   ड– छ.शिवाजी

१६. 'शिवाजीच्या लष्करी छावणीमध्ये फक्त दोन छोटे तंबू असत'– हे विधान कोणत्या परकीय प्रवाशाने केले आहे?

अ– ॲबेकरे   ब– जॉन फ्रायर

क– फ्रान्सिस मार्टीन   ड– निकोलस मनूची

१७. छ. शिवाजीच्या काळात फौजदारी स्वरूपाच्या खटल्यांचा निकाल कोण देत असत?

अ– पंडीतराव   ब– जिजाबाई

क– न्यायाधीश   ड– शिवाजी

१८. छ.शिवाजीने बंद केलेली वतनदारी पध्दत कोणत्या राज्यकर्त्याच्या काळात पुन्हा सुरू करण्यात आली?

अ– छ. संभाजी   ब– छ. राजाराम

क– छ. शाहू   ड– ताराराणी

१९. कोणत्या मराठा सरदाराने सर्वप्रथम आपल्या सैन्याला पाश्चात्य लष्करी शिक्षण दिले?

अ– मल्हारराव होळकर   ब– महादजी शिंदे

क– यशवंतराव होळकर   ड– रघूजी भोसले

२०. छत्रपती शिवाजीच्या नावे सुरूवातीला जहागिरीतील किती गावे होती?

अ— ४०　　　　ब— ५६

क— ३६　　　　ड— यापैकी नाही

२१. १६४९ मध्ये स्वराज्याचा सरनौबत कोण होता?

अ— नेताजी पालकर　　　　ब— माणकोजी दहातोंडे

क— प्रतापराव गुजर　　　　ड—तुकोजी चोर

२२. आण्णजी दत्तो यांची सुरनिस पदावर नेमणूक कोणत्या वर्षी झाली?

अ— १६७४　　　　ब— १६५६

क— १६६२　　　　ड— यापैकी नाही

२३. पायदळातील दहा पाईकांचा गट असे त्यावरील अधिकारी कोण होता?

अ— हवालदार　　　　ब— नाईक

क— जुमलेदार　　　　ड— यापैकी नाही

२४. छत्रपती शिवाजीने डबीर म्हणून कोणाची नेमणूक केली होती?

अ— नारो निळकंठ　　　　ब— दत्ताजी त्रिंबक

क— रामचंद्र त्रिंबक　　　　ड— निराजी रावजी

२५. छत्रपती शिवाजीच्या स्वराज्यातील किल्ल्यांचे प्रमाण किती होते?

अ— ५　　　　ब— ३

क— ४　　　　ड— ६

२६. सभासदाच्या मतानुसार छत्रपती शिवाजीच्या ताब्यात किती किल्ले होते?

अ— २२०　　　　ब— २४०

क— ३१७　　　　ड— ३६१

२७. मल्हार रामराव चिटणीसाने 'चिटणीस बखर'कोणत्या राज्यकर्त्याच्या काळात लिहीली?

अ— शाहू महाराज　　　　ब— राजाराम महाराज

क— शाहू महाराज दुसरे　　　　ड— शिवाजी महाराज दुसरे

२८. शिवकाळातील किल्ल्यांवरील सैनिकांच्या नेमणूका कोण करीत होते?

अ— सेनापती　　　　ब— जिजाबाई

क— छत्रपती शिवाजी　　　　ड— यापैकी नाही

२९. छत्रपती शिवाजीच्या स्वराज्यातील किल्ल्यांवरील हवालदार हा अधिकारी प्रामुख्याने कोणत्या जातीचा होता?

अ— कायस्थ　　　　ब— ब्राम्हण

क— महार　　　　ड— मराठा

३०. 'महाराष्ट्र धर्म' ही संकल्पना सर्वप्रथम कोणत्या ग्रंथात आढळली?

अ— ज्ञानेश्वरी　　　　ब— श्री गुरूचरित्र

क— तुकाराम गाथा　　　　ड— गुरूग्रंथसाहिबा

३१. मराठा राज्याच्या इतिहासातील अर्धाशहाणा म्हणून कोणाला ओळखले जात होते?

अ— नाना फडणवीस　　　　ब— विठठ्ल सुंदर

क— दुसरा बाजीराव　　　　ड— सखाराम बापू बोकिल

३२. दिल्लीच्या लाल किल्ल्यातील चांदीचे पत्रे कोणत्या पेशव्याने काढले होते?

अ– पहिला बाजीराव पेशवा ब– नानासाहेब पेशवा

क– रघूनाथराव पेशवा ड– यापैकी नाही

३३. 'मराठा मंडळ' कोणत्या राज्यकर्त्याच्या काळात अस्तित्वात आले?

अ– छ.राजाराम ब– छ. संभाजी

क– पहिला बाजीराव पेशवा ड– छ.शाहू

३४. संभाजी पुत्र शाहूचे पूर्वीचे नाव काय होते?

अ– शहाजी दुसरा ब– संभाजी दुसरा

क– शिवाजी दुसरा क– यापैकी नाही

३५. येसूबाईने संभाजीला पकडल्यानंतर दुस-या शिवाजीला गादीवर बसवले नाही कारण...

अ– दुसरा शिवाजी लहान असल्यामुळे

ब– राजारामाच्या महत्वकांक्षेमुळे

क– दुस-या शिवाजीचा उपनयन विधी न झाल्यामुळे

ड– दुस-या शिवाजीची इच्छा नसल्यामुळे

३६. 'परशुरामाने २१ वेळा पृथ्वी नि:क्षत्रिय केली' हा सिध्दांत मांडणारा 'शुक्राचार शिरोमणी' हा ग्रंथ कोणत्या राज्यकर्त्याच्या काळात लिहीला होता?

अ– अकबर ब– जहांगीर

क– औरंगजेब ड– शहाजहान

एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. मराठयांचा आदय इतिहासकार कोण आहे?
२. 'पर्णालपर्वतग्रहणाख्यान ' हा संस्कृत ग्रंथ कोणी लिहीला?
३. 'Shivaji and his Times'हा ग्रंथ कोणी लिहीला?
४. 'बखर'या संज्ञेचा अर्थ काय?
५. मल्हार रामराव चिटणीस याने 'चिटणीस बखर'केंव्हा लिहीला?
६. राजाला भोजनातून विषबाधा होणार नाही याची खबरदारी घेण्याचे काम अष्टप्रधान मंडळातील कोणत्या मंत्रयांकडे होते?
७. चौथाई ही संकल्पना स्पष्ट करा.
८. ग्राम प्रशासनातील प्रमुख दोन अधिकारी कोणते होते?
९. महालावरील अधिकारी कोण असे?
१०. शिवाजीचा जन्म कोणत्या शतकात झाला?
११. बारगीर ही संकल्पना स्पष्ट करा.
१२. पेशवेकाळात पेशव्यांच्या सैन्याला काय म्हणत असत?
१३. शहाजीच्या जहागिरीतील किल्ले कोणाच्या ताब्यात होते?
१४. मराठा कालखंडातील किल्ल्यावरील अधिकारी कोण होते?
१५. मराठा कालखंडातील शिलालेख कोणत्या दोन ठिकाणी सापडले?
१६. शिवाजीच्या कर्नाटक मोहिमेची माहीती कोणता परकिय प्रवासी देतो?
१७. शिवाजीचा अर्थमंत्री कोण होता?
१८. शिवाजीची वंशावळ शोधण्याचे कार्य कोणी केले?
१९. शिवकालीन न्याययंत्रणेला काय म्हटले जात असे?
२०. पेशवेकालिन ब्राम्हसभा कोणत्या ठिकाणी भरवल्या जात असत?
२१. आरमार विषयी रामचंद्र आमात्यांनी काय म्हटले आहे?
२२. सबनीसाचे काम काय होते?
२३. शिवकाळामध्ये 'थोरला दुष्काळ' कोणत्या वर्षी पडला होता?
२४. रायगडावरील बांधकाम कोणी केले?
२५. छत्रपती शिवाजीने इंग्रजांची स्वराज्यातील कोणती वखार लुटली?
२६. 'गडकोट म्हणजे राजलक्ष्मी' हे वर्णन कोणी केले आहे?
२७. छत्रपती शिवाजीच्या आरमारातील सर्वात मोठया युध्दनौकेला काय म्हटले जाते?
२८. छत्रपती शिवाजीने कोणत्या दोन प्रकारची नाणी पाडली?
२९. गोतसभेचा निर्णय कोणत्या ग्रंथाच्या आधारे दिला जात होता?
३०. गोतसभेचे किती प्रकार होते?
३१. 'दरखदार' या संज्ञेचा अर्थ काय?
३२. छत्रपती शिवाजीच्या अष्टप्रधान मंडळातील मुजूमदाराला वार्षिक किती वेतन होते?

Short notes

१. किल्ल्याचे प्रशासन
२. मिरासदार आणि उपरी
३. अष्टप्रधान मंडळ
४. पाटील
५. कुलकर्णी
६. शिलालेख
७. दिव्याचे प्रकार
८. शिवभारत
९. चिटणीस बखर
१०. गोतसभा
११. फॅक्टरी रेकॉर्ड
१२. आज्ञापत्र
१३. आण्णाजी दत्तो
१४. बारगीर व शिलेदार
१५. पुरातत्वीय साधने
१६. हुंडी
१७. पोलिस प्रशासन

Short Answers Question

१. मराठा घोडदळाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
२. पेशवेकालखंडातील लष्करातील दोष स्पष्ट करा.
३. छत्रपती शिवाजीची आरमारी व्यवस्था स्पष्ट करा.
४. पेशवा नानासाहेब– आंग्रे संघर्ष स्पष्ट करा.
५. छत्रपती शिवाजीच्या सैन्याची वैशिष्टये स्पष्ट करा.
६. १८ व्या शतकातील मराठयांच्या न्यायव्यवस्थेचे गुण सांगा.
७. मराठेकालीन गुन्हे व शिक्षा स्पष्ट करा.
८. शिवकालीन न्यायदानाच्या कामकाजाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
९. शाहूकालीन न्यायव्यवस्था स्पष्ट करा.
१०. शिवकालीन न्यायव्यवस्थेवर जिजाबाईचा प्रभाव स्पष्ट करा.
११. छत्रपती शिवाजीचे राज्य धर्मनिरपेक्ष कसे होते ते स्पष्ट करा.
१२. शिवकालीन राजपदाची कर्तव्ये स्पष्ट करा.
१३. पेशवेकालीन राजपद स्पष्ट करा.
१४. मराठा राज्याच्या प्रांतिक प्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
१५. शिवकालखंडातील परकीय प्रवासांचे वृतांत स्पष्ट करा.

१६. मराठाकालखंडातील ग्रामिण न्यायव्यवस्था स्पष्ट करा.
१७. आरमार उभारण्याच्या पाठिमागील छत्रपती शिवाजीची भूमिका स्पष्ट करा.
१८. पुणे पुराभिलेखागाराविषयी माहिती लिहा.
१९. मराठयांच्या इतिहास लेखनातील वि.का.राजवाडे यांचे योगदान स्पष्ट करा.

Long answers questions

१. मराठा इतिहासाची फारसी साधने स्पष्ट करा.
२. छत्रपती शिवाजीचे अष्टप्रधान मंडळ स्पष्ट करून त्यांची कार्ये स्पष्ट करा.
३. मराठा राजपदाचे स्वरूप व बदलत गेलेल्या प्रक्रियेची चर्चा करा.
४. मराठा राज्यकर्त्यांचे धार्मिक धोरण स्पष्ट करा.
५. मराठा राज्यव्यवस्थेचा अभ्यासासाठी उपयुक्त असलेल्या पुराभिलेखीय साधनांचे परीक्षण करा.
६. मराठा राज्यनिर्मीती प्रक्रियेचे मूल्यमापन करा.
७. मराठा राज्यव्यवस्थेच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त असलेल्या मराठी साधनांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
८. मराठा राज्याच्या खर्चाच्या मुख्य बाबी कोणत्या होत्या?
९. मराठा राज्यातील ग्रामीण प्रशासन स्पष्ट करा.
१०. मराठा इतिहासलेखनातील प्रवाह स्पष्ट करा.
११. छत्रपती शिवाजीचे धार्मिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.